

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in Engelbert Gangl

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Jakob Dimnik, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Vesele praznike! — Knjige „Slovenske Matice“ za leto 1897. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Vesele praznike!

Da izpolnimo prijateljsko in tovariško svojo dolžnost, želimo vsem dobrim prijateljem in prijateljicam, somišljenikom in somišljenicam, vsem tovarišem in tovarišicam prav vesele velikonočne praznike!

V najlepšem letnem času praznuje sveta cerkev Veliko noč, ta praznik vstajenja, praznik zmage resnice nad zlobo in krivico. Prirodne sile in moči, ki so spale v zemlji, so se začele zbuhati, in cvetoča mladost objema z mehкими rokami stvarstvo božje. Po toplem zraku se pretaka tok cvetičnih vonjev, in kipeče pesmi prirodnih pevcev poslušajo naše duše . . .

Kako nam vse to prija!

Kakor se je odprl pred več kot tisoč leti grob Zveličarjev, da je vstal iz njega čist in slaven kot največji zmagovavec, ki je zlomil celo blede smrti tilnik, tako se nam odpirajo ob teh veselih dneh duše, in iz njih vstajajo misli in želje, ki so nam bile zaspale, a so se prebudile v dobi, ko je zavladalo v prirodi mlado življenje.

Trpeli smo ob silni pezi žalostnega materialnega stanja, da smo obupavali sami nad seboj. Kar smo imeli lepih misli, vse so nam zamrle, kar smo imeli dobrih želja, vse so nam pospale. Ker nam pa je z zadnjo regulacijo naših plač zajamčena lepša bodočnost, so vstali mrtveci v naših dušah in živé, kot so živeli pred smrtjo!

In kaj mislimo, kaj želimo?

Mislimo — celo prepričani smo — da je naše učiteljstvo od svojega početka pa do danes toliko napredovalo, da ne moremo z besedo dovoljno označiti tega napredka. In da bo v bodočnosti napredovalo še bolj, to se nam zdi umevno samo ob sebi. Tisto slabo mnenje, ki je nekdanj vladalo v najboljših, najomikanejših krogih o našem učiteljstvu, se umika spoštovanju, ki se mu bo končno umeknilo popolnoma. Danes nam je prijatelj vsak, kdor ima razum in srce, kdor pa nima tega, ni z nami, a ni nam ga žal!

Ne moremo si kaj, da ne navedemo tu besed, ki jih je zapisal slovenski dnevnik kmalu po regulaciji naših

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1897.

Slovenske narodne pesmi. Uredil dr. K. Štrelkelj. — III. snopič (pola 25 b—37.) — Neprecenljive bisere najčistejše poezije hranijo slovenske narodne pesmi. V njih se kaže jasno značaj našega naroda, njegovo mišljenje in čustvovanje — skratka: njegova duša! V ta III. snopič, ki obsega 270 pesmi, je sprejel marljivi gospod urednik narodne pesmi nabožnega značaja. Govore nam te pesmi o Sinu božjem in njegovi materi, o mnogih svetnikih in svetnicah, o raznih dogodkih iz svetega pisma, o smrti, o duši in o drugih stvareh, ob katerih je razmišljal narodni pevec večno bitje in življenje . . .

Nekatere izmed pesmi tega snopiča so neizrečne lepote. Tu nam poje narodni pevec o trpljenju božjih služabnikov, tam opisuje v živahnih besedah kak vesel dogodek. Zdi se nam ob teh narodnih pesmih, kakor bi prebirali molitveno knjigo, ki je pisana v zvanečih, polnih verzih . . .

Iz vseh zveni milota in mehkoba, ki je jasen znak notranjega življenja našega naroda, med katerim so se porodile v tem snopiču zbrane pesmi.

O slovenskih narodnih pesmih bo mogoče izpregovoriti kaj več šele takrat, ko bo dovršil gospod urednik težko in obsežno delo. Do takrat pa jih čitajmo in proučujmo!

—n—

Letopis „Slovenske Matice“ za leto 1897. — Uredil Anton Bartel. Strani 338. — V „Letopisih“ priobčuje „Slovenska Matica“ razne spise zgolj znanstvene vsebine. Tako imajo naši zgodovinarji in slovstveniki vsako leto na razpolago dokaj prostora svojim razpravam, in tako ustreza „Matica“ tudi onim svojim društvenikom, ki jih zanima tako berivo.

Letošnji „Letopis“ so založili z velezanimivo vsebino priznani naši pisatelji: dr. Franc Kos, Ivan Steklasa, dr. Janko Pajk, Ivan Vrhovec, dr. M. Murko in R. Perušek.

Dr. Franc Kos opisuje v svoji razpravi našo domovino, kakoršna je bila pred prihodom Slovencev — torej v rimski dobi. V prvem delu opisuje pokrajine Norik, Pannonio, Histrio in Venetio ter določa njih meje. Drugi del nam kaže razne ceste, ki so križale te pokrajine, v tretjem delu pa piše Kos o njih topografiji.

plač.*) Slovejo tako: „Kdo je torej izboljšal plače Kranjskemu učiteljstvu? — Zavestno lahko rečemo, da vera in prepričanje, ki ga goje danes vsi naši deželni poslanci o vitalni potrebi ljudske šole, o delovanju, sposobnosti in vnemi našega učiteljstva, ki ni izgubilo tudi v hudih časih čistega kruhoborstva navdušenja do plemenitega svojega dela!“

To je res in tudi prav! Učiteljstvo naše to dobro ve, zato je lahko ponosno, da mu je pridobilo prijateljev njegovo delo. Spoštujejo in cenijo pa samo tisto delo, ki je dobro, plemenito in koristno. S popolnim prepričanjem lahko rečemo, da — najsi se ločimo med seboj v tem ali onem, najsi smo si baš v zadnjem času nekoliko navzkriž učitelji in učiteljice — edini pa smo vsi v izvrševanju svojih dolžnosti, smo zavedni v visokem svojem zvanju, imamo trdno vero v lastno moč in vemo, da smo narodu slovenskemu prepotreben stan, ki mu odpira neusahljive vire koristnega znanja, vire morale in značajnosti, a pred vsem vire one tople ljubezni, ki veže naš rod na rodno zemljo, one ljubezni in vere, ki sta najdražji svetinji našega ljudstva.

Želimo pa iskreno, da bi nam pridobivalo naše delo več in več prijateljev, da bi izginilo vsako nasprotstvo, ki je v zavoro napredovanju ljudskega šolstva. Ljudsko šolstvo pa bo napredovalo tudi bolj in bolj, če je jak faktor, ki deluje v njem. A ta je močan, če je združen tesno v dobrem prijateljstvu, v pravem tovarištvu. Ceniti se mora sam in spoštovati se mora. Spoštuj se, da boš spoštovan!

Ne mislimo tukaj ljubezni in spoštovanja do osebnosti, temveč mislimo ljubezen in spoštovanje do stvarnosti. In ta poslednja prisili mislečega človeka dostikrat, da se zataji in kroti. Ne sluša pameti, ampak sluša glas srca, ali se pa upre srčni želji in se uda razumu. Vselej pa pazi, da ne trpi stvar zaradi osebe.

Bodimo stvarni vsi — vselej!

*) „Slovenski Narod“ z dne 2. sušca t. l.

Ivan Steklasa opisuje na 73. straneh z znano spretnostjo in natančnostjo življenje in samoljubno stremljenje Ivana Vajkharda Turjaškega, ki je umrl — pregnan s cesarskega dvora — osamel l. 1677. na svoji posesti v Žuženberku.

O jedru tragedije in drame razpravlja dr. Janko Pajk, ker se je namenil podati „nekoliko svojih in tujih estetičnih opazk slovenskemu občinstvu, posebno našim mladim nadepolnim dramatikom, kateri čutijo moč in ogenj v sebi, poizkusiti svoje peroti v dramatičnih igrah bodisi kot pisatelji, bodisi kot igravci...“ V tem spisu piše Pajk o dramatikih Aristotelu, Gottschalu, Schillerju in Shakespearu (Henrik V.) Najznamenitejši stavek te razprave je citat Shakespearov iz III. dejanja „Hamleta“: „Namen dramatične igre je bil in je: prirodi podajati takorekoč zrcalo, pokazati kreposti nje lastne poteze, sramoti nje lastno sliko, stoletju in telesu časa vtisk njegove lastne podobe.“

Učitelje bo gotovo najbolj zanimal temeljiti sestavek prof. Ivana Vrhovca o francoski ljudski šoli na Kranjskem. V I. delu opisuje Vrhovec ljudske šole ob prihodu Francozov, v II. delu pa ljudske šole po francoski urav-

In ko bomo v teh dneh nekoliko počivali od naporenega šolskega dela, naj nas objame dobri duh, ki veje zdaj nad prirodo in ki pošilja sončne žarke k zemlji, da ji mlade staro lice!

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Državno denarstvo.

1. Davkarstvo.

Državno gospodarstvo nam kaže razmerje državnih dohodkov in stroškov, porabo ali pokritje znatnega prebitka ali primankljaja. Državne dohodke in stroške delimo v redne in izredne. Redni dohodki in stroški se ponavljajo redno vsako leto, izredni pa v izrednih slučajih.

Najvažnejši državni dohodki našega cesarstva so davki, manjši so dohodki državne imovine in državnih naprav. Državni imovini pripadajo državna posestva ali domene. Državnim napravam pa prištevamo državne rudnike in plavže, peneznice, državne železnice, pošte, brzojave in telefone. Nadalje imamo še regale ali koristne vladarske pravice, to so obrtne reči, katerih izvršitev je izključno pridržana državni vladi. Regalom pripadajo: Vladarsko pravo novcevoja, solno samotrštvo, samotrštvo s tobakom, pošte in loterijski dohodki. Četudi dobiva država iz državne imovine, državnih naprav in regalov velike svote, vendar so glavni vir državnih dohodkov davki.

Zategadelj je velike važnosti za vsakega državljana, da pozna davčne zakone, ki mu nalagajo velika bremena. Treba poznati te zakone tudi zaradi tega, da vemo, kake dolžnosti nam nakladajo davčni zakoni, sicer bi lahko večkrat tudi plačali preveč ali ne o pravem času. Dostikrat nam dajejo davčni zakoni tudi olajšave, za katere se pa moramo sami brigati, da jih dobimo. Posebno

navi. A ljudska šola na Kranjskem je uživala le malo časa dvomljive dobrote francoske vlade, zakaj umrla je že v tretjem letu svojega žalostnega životarjenja.

Dr. M. Murko nam podaja na straneh 162—225 znamenito študijo o delih slavnega pesnika „Slávy Dcere“ in preroka slovanske vzajemnosti — Jana Kollára. Delo Murkovo je tako, da ne čutimo potrebe, niti zmožnosti, da bi pisali o njem kaj več.

V „Biblijografiji slovenski“ razvija v natančnem seznamu prof. R. Perušek sliko slovenskega knjištva od 1. prosinca do 31. grudnia l. 1896. Končno čitamo vestno poročilo o delovanju „Slovenske Matice“ v dobi od 1. grudnia 1896 do 30. listopada 1897. Poročilo je sestavil tajnik „M. Sl.“, E. Lah. Priča nam pa, kako vrlo napreduje naš prvi literarni zavod, napreduje — bi dejali — duševno, gmotno in telesno. Saj nam je dala „Matica“ letos za borna 2 gld. sedem krasnih knjig, ima skupnega imetja 91.485 gld., in število „Matičarjev“ je naraslo na 2880 — za 151 več, nego jih je bilo l. 1896. Izmed učiteljstva je štela „Matica“ v preteklem letu 343 členov. V bodoče naj se vsa ta števila podvoje in potroje!